

Workshops voor dierverzorgers en biotechnici in Caïro, Egypte

Toon Hesp en Pim Rooymans

Toon Hesp (gepensioneerd medewerker GDL Universiteit Utrecht) en Pim Rooymans (Dier in Wetenschap en Maatschappij, faculteit Diergeneeskunde) e-mail: T.P.Rooymans@uu.nl

Inleiding

Naar aanleiding van een Engelstalige cursus Proefdierkunde voor wetenschappers in november 2018 in Caïro, Egypte, kwam de vraag of er ook een workshop gegeven kon worden over het omgaan met kleine proefdieren voor dierverzorgers en biotechnici. De laatste week van januari 2019 hebben we twee tweedaagse workshops gegeven over het omgaan met kleine proefdieren aan de Universiteit van Caïro.

Begin

Op het vliegveld van Caïro werden we opgehaald door de chauffeur van prof. Khadiga Kafar, de organisator van de workshops. Ook de rest van ons verblijf heeft Achmed ons rondgereken. We waren gehuisvest in het guesthouse op de campus van de universiteit. De lokalen waar de workshops werden gehouden, waren in het gebouw naast ons. Er was een mooi programma van de 2-daagse cursus gemaakt, dat liep echter anders dan we van tevoren hadden gepland. We werden geassisteerd door vier medewerkers van de universiteit, die de Engelstalige cursus in november hadden gevolgd. Onderdeel van deze workshops was ook een 'teaching the teachers' voor deze vier. Zij vertaalden voor ons van het Engels naar het Arabisch, omdat de overgrote meerderheid van de deelnemers geen woord Engels sprak, sommigen waren zelfs analfabeet. Verder moesten er soms ook dingen uitgelegd worden, die voor ons 'gewoon' zijn, maar daar geheel onbekend. Voorbeeld: Het woord 'kooiverrijking' is bij ons een algemeen begrip. Daar echter, is dat totaal onbekend. Ja, 'verrijking' kennen ze wel, maar dat is voor jezelf: een nieuw mobieltje of een andere auto. Maar 'verrijking' voor dieren...?? Nooit van gehoord. Mede daardoor en door de vele vragen die men had duurden de presentaties 2 à 3 keer langer dan gepland.

Workshops

De workshop op de eerste dag begon met een presentatie over biologie, hanteren en fixeren. Daarna werd een demonstratie hanteren en fixeren van muis, rat en konijn gegeven. Na de lunch mochten de deelnemers zelf gaan hanteren en fixeren. Aan het einde van de middag >>

Afbeelding 1. Deelnemers van de eerste workshop, Cairo University.

was er nog een presentatie over huisvesting en kooiverrijking.

De tweede dag ging de presentatie over basistechnieken (toedienen en afname van stof-fen). Intraperitoneale en subcutane injecties bij de muis, orale toediening bij de rat, diverse bloedafnametechnieken bij het konijn, rat en muis, waarna aansluitend de demonstratie door ons werd gegeven. Na de lunch mochten de deelnemers zelf de beide injecties bij de muis en oraal bij de rat uitvoeren. Als laatste werd er nog een demonstratie gegeven onder narcose van de orbitapunctie bij de muis en rat. Ook het netjes doden van de dieren hebben we gedemonstreerd (nekbreek en decapitatie). Verder was het nog de bedoeling om een sectie bij zowel muis als rat te doen. Echter door tijdgebrek vanwege het uitlopen van de presentaties was hier helaas geen tijd meer voor.

Op de derde en vierde dag was er weer een nieuwe enthousiaste en leergierige groep en

DORSET ID
IDENTIFICATION

Fabrikant van RFID systemen

- RFID Tags
- draagbare scanners
- stationaire decoders + antennes
- klantspecifieke software
- sensoren tbv monitoring
temperatuur & RV in ruimtes

tel. 0543 477119 - Email: id@dorset.nu

Afbeelding 2. Uitreiking van de certificaten door de organisatrice prof. dr. Khadiga Gafar, geflankeerd door Toon Hesp en Pim Rooymans.

hebben we alles herhaald. Ook nu duurde het programma langer dan gepland. De laatste dag was het praktische examen voor iedereen, uiteraard was iedereen geslaagd. Alle 30 mensen ontvingen een certificaat.

Niet van deze tijd ?

Zoals al eerder vermeld, zaten de deelnemers vol vragen over van alles en nog wat. Dit was voor de meesten de eerste keer dat ze getraind werden en dat ze praktische vragen konden stellen. Dit laat wel zien dat de deelnemers zeer leergierig en enthousiast waren, ze wilden graag kennis vergaren en hun omgang met de dieren verbeteren. Zij vertelden ons hoe zij daar werken en zo kwamen wij ook veel te weten over hoe er op dit moment daar gewerkt wordt. Deze mensen hebben nooit eerder enige scholing gehad, ze hebben het elkaar aangeleerd, maar dat is meestal niet op de manier die wij hier gewend zijn. Ook de biotechnische handelingen waren niet geheel volgens onze huidige normen.

In het kort, ze doen het daar zoals wij het 40-50 jaar, of misschien nog wel langer, geleden deden. Enkele voorbeelden. De enige methode van inhalatieanesthesie bij muizen en ratten is ether. De etherpot is er dus nog een belangrijk onderdeel van het geheel. Orbitapunctie bij de rat wordt nog gedaan door de (lange) pipet door midden te breken en dan met de gebroken kant aan te prikken ('want dat is scherper...'). Pentobarbital is het enige anesthesiemiddel wat ze hadden. Dus ook geen spierverslappers. Naalden die meerdere keren (dus te vaak...) gebruikt werden. En zo waren er nog meer van dat soort dingen en vragen. Al het bovenstaande is in onze ogen allemaal heel erg verouderd en 'niet goed'. Men moet echter niet vergeten dat men daar moet 'roeien met de riemen die men heeft'. Er is gewoon niets anders en meestal zijn de financiën er ook niet om zaken te veranderen dan wel te verbeteren.

Huisvesting

Er was één dierkamer in een apart gebouwtje, waar je als je de deur opendeed gelijk vanaf buiten in de dierkamer stond. Er waren twee ramen, waarvan er één openstond, en twee ventilatoren. Verder hing aan de muur een luchtverser (koeling). Het licht werd aangedaan als je binnenkwam. Muizen en ratten stonden op losse stellingen, samen in dezelfde ruimte (afb. 3). Ook stond er een lege stelling voor konijnen. In het midden een houten tafel. De »

Afbeelding 3. Stelling met bakken.

dieren zelf zaten in bakken van ondoorzichtig plastic met bijbehorende deksels. Uit de deksel was een groot stuk gesneden, dat was dicht gemaakt met gaas. De bedding tijdens de cursus in november was grof houtschaafsel, inclusief een grote spijker! Deze keer was het een mengsel van fijne bedding en houtschaafsel. Al een kleine vooruitgang!

De drinkflessen kwamen van 'thuis' (cola, fanta, etc.), met daarop geïmproviseerde tuiten, o.a. van koper (afb. 4). Het voer zat in voerbakjes in de bak zelf. Er is geen standaardvoer. Het voer dat tijdens ons bezoek gebruikt werd was kippenvoer, voor alle dieren, in een zak van 50 kg! Het wassen van de vuile bakken gebeurde buiten bij één kraan met alleen koud water.

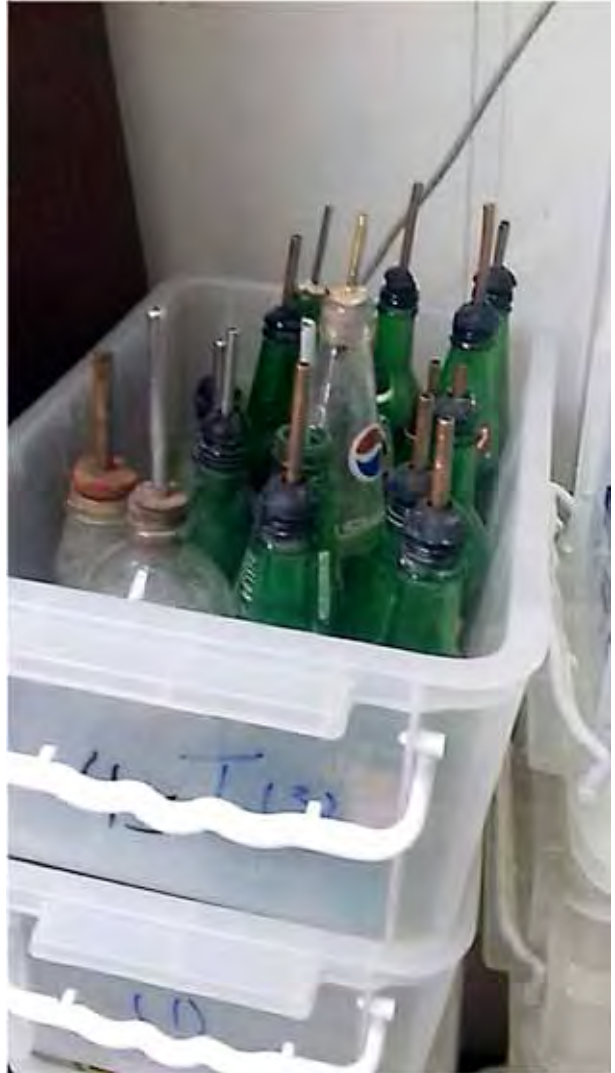
Kleine verbeteringen

Door individuele gesprekken met mensen, buiten de aangeboden workshops om, hebben we al (voor ons) simpele dingen kunnen aandragen om hun werk te verbeteren, en uiteindelijk ook ter verbetering van die dieren zelf. Zoals op de afbeeldingen 3 en 4 te zien is, wordt er op de bakken geschreven (of soms een sticker) wat er in zit. Er zijn geen labels aanwezig aan de bakken. We hebben inmiddels een (simpel) document geschreven, waarin het gebruik en belang van labels wordt uitgelegd, samen met wat voorbeelden. Verder is het idee om nog meer documenten te schrijven over een aantal onderwerpen. Bijvoorbeeld het merken van dieren.

En verder

Als je ergens anders bent, moet je je aanpassen aan je omgeving. En er niet van uit gaan dat alles hetzelfde is als in je eigen land. Dat is niet erg, maar leerzaam en soms ook vermakelijk. In het guesthouse kregen we 's morgens ontbijt. Op de eerste dag kregen we bij het ontbijt een menukaart in ons handen. We hadden allebei wat uitgezocht. Echter kon dat niet besteld worden, omdat het er niet was. Alleen brood en omelet. De rest van de dagen kregen we geen menukaart meer, maar kwamen ze gelijk met brood en omelet. De Egyptenaren waar wij mee >>

Afbeelding 4. Voorraad flessen en bakken.

in contact zijn gekomen, waren goedlachs, heel vriendelijk en... ook zeer beleefd: er werd gewacht met eten totdat wij, als gasten, de eerste hap hadden genomen.

Daar kunnen we in ons land misschien nog wat van leren. Naast de workshops was er ook gelegenheid voor ontspanning. We zijn met een paar Egyptenaren, die goed Engels spraken, op pad geweest. We zijn een avond naar de piramiden geweest. We zaten in een soort theater met lichtshow, waarbij o.a. de piramiden en de sfinx in het donker werden uitgelicht, met daarbij een verhaal in het Engels verteld over de ontstaansgeschiedenis van

Egypte. Een andere avond naar de kashba vlakbij de Grote Moskee geweest, een wirwar van straatjes en steegjes met allemaal winkeltjes, waar van alles te koop was. En verder ook nog naar het Egyptisch Museum. Een waanzinnig groot museum. Erg interessant. Onder begeleiding van een gids hebben we o.a. het beroemde dodenmasker van Toetanchamon gezien en nog veel meer.

Ten slotte

Achteraf gezien zijn er een paar punten voor verbetering vatbaar, waar wij en de organisatoren ter plekke rekening mee moeten houden voor een volgende keer. Het niveau binnen beide groepen was te veel verschillend. Van niet-geschoolde dierverzorgers tot onderzoeker. Ook het vertalen van Engels naar Arabisch tijdens de cursus nam (te) veel tijd in beslag, maar dat is niet anders en maakt het wel lekker interactief. Verder was het erg leerzaam voor beide kanten. Vooral hoe men óók om kan gaan met dieren heeft voor velen daar de ogen geopend. Er zijn bij diverse deelnemers duidelijk wat angsten (vooral voor de ratten) overwonnen. Wij hebben ingezien, dat er nog een hoop te verbeteren valt voor het welzijn van dieren én mensen die met proefdieren werken in dergelijke landen, en niet alleen in Egypte. <<